

175. Красовський І. Матеріальна культура лемків північних схилів Карпат XIX - XX сторіч.- С. 363.
176. Сенько І. І ти гуцул, і я гуцул... - С. 75; Його ж. Фольклор як одне з джерел вивчення етнічної ментальності русинів-українців.- С. 538.
177. Bonkáló S. Названа праця.- С. 92.
178. Етнографія України.- С. 141; Красовський І. Матеріальна культура лемків північних схилів Карпат XIX - XX сторіч.- С. 302-303, 353; Bonkáló S. Названа праця.- С. 92.
179. Тиводар М. Закарпаття: народознавчі роздуми.- С. 199; Дуць-Файфер О. Названа праця.- С. 81.
180. Тиводар М. Закарпаття: народознавчі роздуми.- С. 199.
181. Етнографія України.- С. 142; Пономарьов А. Названа праця.- С. 150-151; Лозко Г. Названа праця.- С. 99; Енциклопедія українознавства.- Т. 4.- С. 1278-1279; Красовський І. Матеріальна культура лемків північних схилів Карпат XIX - XX сторіч.- С. 324-326, 335, 340, 353.
182. Тиводар М. Закарпаття: народознавчі роздуми.- С. 37-38; Bonkáló S. Названа праця.- С. 92-100.
183. Закарпатська область. Довідник адміністративно-територіального поділу.- С. 7, 13-16, 32-34; Тиводар М. Закарпаття: народознавчі роздуми.- С. 200.
184. Красовський І. Матеріальна культура лемків північних схилів Карпат XIX - XX сторіч.- С. 353.
185. Енциклопедія українознавства.- Т. 4.- С. 1279; Тиводар М. Закарпаття: народознавчі роздуми.- С. 200; Лозко Г. Названа праця.- С. 99; Симоненко І.Ф. Названа праця.- С. 42; Байрак Я.- Сухоліт Ж. Лемківська садиба. Буклет.- Ужгород, 1990; Красовський І. Матеріальна культура лемків північних схилів Карпат XIX - XX сторіч.- С. 325, 340, 356.
186. Тиводар М. Політичне підґрунтя псевдотеоретичних пошуків "закарпатського багатонаціонального народу".- С. 251-260.

ОЛЕГ МАЗУРОК
ВАСИЛЬ ОРТО

ЕТНІЧНА СТРУКТУРА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ НАПРИКІНЦІ XIX - НА ПОЧАТКУ XX ст.

Географічне положення Закарпаття, яке впродовж багатьох століть знаходилося на перехресті історичних подій і навіть катаклізмів, визначило специфіку розвитку міст регіону як центрів матеріальної і духовної культури не тільки автохтонного населення, але й представників багатьох народів Східної, Південно-Західної і Центральної Європи.

Окремі відомості про міста Закарпаття та їх національний склад знаходимо в публікаціях І.Г. Коломійця¹, В.П. Копчак та С.І. Копчак², В.І. Неточасна³, П.П. Сави⁴, Л.О. Ткаченко⁵, І.Г. Шульги⁶. У нашій монографії⁷ йдеться про соціально-економічний розвиток міст на території всіх західноукраїнських земель, в останній публікації - про німецькомовне населення, яке проживало у містах і містечках Закарпаття в другій половині XIX - на початку XX ст.⁸ Таким чином, констатуємо, що на сьогоднішній день питання про етнічну структуру міських жителів Закарпаття практично не розроблене. У пропонованій нами статті вперше у вітчизняній історіографії зроблена спроба на основі опрацювання великого статистичного матеріалу, який фактично не використовувався дослідниками, показати національний склад населення міст регіону наприкінці XIX - початку XX ст. У зв'язку з тим, що матеріали "Шематизмів" містять уривчасті дані про релігійну структуру лише окремих міст Закарпаття, ми практично не використовували їх, а опрацьовували дані офіційної урядової статистики, опубліковані в десятках томів.^{9,10} На основі цієї статистики й складено усі загальноюмкі таблиці. Скрізь розрахунки зроблено авторами даної статті.

Зауважимо, що, розглядаючи питання про національну структуру міського населення Закарпаття, не можна обійтися без статистичних даних, які стосуються всього регіону, оскільки зіставлення таких матеріалів дозволяє глибоше і всебічніше висвітлити цілий ряд аспектів оголошеної нами теми.

Аналіз документів дозволив нам дійти висновку, що на Закарпатті в другій половині XIX - початку XX ст. нараховувалось 21 місто і містечко, а саме: 11 - в Марамороському комітаті, 3 - в Березькому, 5 - в Ужанському та 2 - в Угочанському. В 1869 р. в міських поселеннях жило 78,9 тис. чоловік, 1880 р. - 85,1 тис. чол., 1890 р. - 99,8 тис. чол., 1900 р. - 118,2 тис. чол. цивільного населення. Однак там де мова йтиме про національний склад міського населення краю - цифри будуть дещо вищими, оскільки сюди зараховані і військові. Як бачимо, за вказаний період міське населення Закарпаття зросло

майже на 64 тис. чол., або в 1,8 раза. (проти 1,4 раза в усьому регіоні), у зв'язку з чим питома вага міських жителів зростає з 13,7% до 16,8%.

Питання про етнічну структуру населення Закарпаття взагалі і міст зокрема є наскільки важливим, настільки ж і складним. Без перебільшення можна сказати, що тут скільки авторів - стільки ж думок, не беручи вже до уваги праці етнографів та істориків середини XIX - початку XX ст. Я. Головацького, О. Петрова, М. Драгоманова, В. Гнатюка, С. Томашівського та інших. Отож, щоб ще більше не ускладнювати проблему, ми, подаючи статистичні дані як у тексті статті, так і в таблицях, будемо керуватися золотим правилом археографії: краще залишити помилку свого попередника, ніж внести свою. А тому наводимо без змін дані угорської урядової статистики, висловивши, звичайно, своє ставлення до них.

Під час офіційних переписів населення в Австро-Угорщині головним критерієм для визначення етнічної приналежності служили не особисте волевиявлення опитуваного і навіть не рідна мова, а так звана розмовна мова, а також приналежність до певної конфесії, тобто віросповідання. Без сумніву, що визначення національності за розмовною мовою дозволяло представникам влади, використовуючи політичні важелі, завищувати питому вагу населення, яке розмовляло угорською мовою (на Закарпатті) і відповідно польською та німецькою (у Східній Галичині та Північній Буковині). Особливо це яскраво проявилось у містах - адміністративних і культурних центрах, де зосереджувалась основна частина політико-адміністративного апарату, чиновництва, духовництва, творчої інтелігенції (Див. 11).

Тому, на нашу думку, статистичні дані, що характеризують релігійну структуру населення, точніше відображають реальний стан речей, хоч і вони не можуть вважатися бездоганними: частина українців, перейшовши у католицизм і, як правило, помінявши українську (русинську) мову на угорську чи якусь іншу, нерідко зберігала свою етнічну самосвідомість. Крім того, на час згадуваних нами переписів не всі греко-католики Закарпаття були українцями. Все ж вважаємо, що при визначенні етнічної структури населення краю належить враховувати в першу чергу релігійну приналежність опитуваної особи. Проте, щоб мати повну картину про національний склад населення Закарпаття взагалі і міст краю зокрема, наведемо максимально повні статистичні дані й про розмовну мову всіх груп населення.

Згідно з офіційними даними, у 1900 - 1910 рр. абсолютну більшість населення Закарпаття становили греко-католики, оскільки на них припадало в середньому понад 60% усіх жителів краю: римо-католики - 11%, іудеї - 15%, реформати - понад 12%, інші конфесії - близько 2%. Підсумки ж переписів за розмовною мовою дають нам абсолютно іншу картину: в названий період

українську (русинську) мову вживало трохи більше 42% населення, угорську - 29%, німецьку - 10%, румунську - понад 11%, словацьку - 5%, інші мови - близько 3% (Таблиця 1).

Як видно з цієї таблиці, демографічна ситуація для українців Закарпаття (згідно даних про розмовну мову), склалася в це десятиріччя несприятливо: не дивлячись на те, що все населення краю, яке розмовляло українською мовою, зросло на 9%, його питома вага у всьому населенні регіону скоротилася з 43,4% до 42%, тоді як абсолютна кількість тих, хто розмовляв угорською мовою, зростає на 21%, у зв'язку з чим їх питома вага збільшилася з 28,8% до 31%.

Варті пильної уваги й дані про релігійну структуру населення в кожному з комітетів Закарпаття. Так, згідно наших підрахунків, у 1900-1910 рр. в Марамороському комітеті греко-католики становили понад 71% усіх жителів, в Угочанському - близько 63%, Ужанському - 55% і в Березькому - понад 49%. Частка римо-католиків була найвищою в Ужанському комітеті - понад 21%, а найнижчою - в Марамороському комітеті - (7%). Питома вага іудеїв коливалася від 18% в Марамороському комітеті до 11% - в Ужанському. Четвертою за абсолютною чисельністю конфесійною групою в краї були реформати, на яких в Березькому комітеті припадало понад 26%, в Ужанському і Угочанському комітетах - в середньому по 13% і в Марамороському комітеті - менше 3% усіх жителів (Таблиця 2).

Значно строкатішими є дані про розмовну мову по комітатах. І хоч в даному випадку ні одна з мовних груп не становила абсолютної більшості, все ж така частка населення, яке розмовляло українською мовою, становила відносно більшість жителів у всіх комітатах - понад 36%, угорською мовою - у двох комітатах: Березькому та Угочанському (Таблиця 3).

Національний склад міського населення Закарпаття у вказаний період характеризувався більшою строкатістю і динамізмом. Як історичні центри зосередження ремесла і фабрично-заводської промисловості, сезонної і постійної торгівлі, як культурні і політико-адміністративні центри, а наприкінці XIX - на початку XX ст. - і залізничні вузли міста Закарпаття притягували до себе жителів не тільки навколишніх сіл та присілків, але й інших регіонів Австро-Угорщини. До того ж належить врахувати географічне положення Закарпаття, яке, як ми уже зазначили, лежало, так би мовити, на перехресті шляхів - економічних, політичних, культурних, етнічних між Східною та Південно-Західною і Центральною Європою.

Ящо брати до уваги релігійну приналежність, то у містах, на відміну від усього краю, не домінувала ні одна з етнічних груп. Так, у 1900-1910 рр. у містах краю греко-католики становили понад 38% усіх городян, римо-

католики - 21%, іудеї - 26%, реформати - 13%, представники інших конфесій - близько 2% (Таблиця 4).

Разом з тим у містах, як видно з таблиці 4, чітко проступають результати урядової політики щодо русинського населення Закарпаття. Аналізуючи показники етнічної структури городян за мовною ознакою, приходимо до висновку, що у ці роки в середньому близько 60% міських жителів краю розмовляли угорською мовою, 24% - українською (русинською), 11% - німецькою, інші - румунською, словацькою, хорватською, польською мовами.

Якщо питома вага населення, яке розмовляло угорською мовою, зростає з 57,3% у 1900 р. до 62,5% у 1910 р., то частка тих, хто розмовляв українською мовою, скоротилася з 26% до 23,3%. За це десятиріччя лише в Хусті і Ясинях відбулося незначне скорочення абсолютної кількості угорськомовного населення, зате в Королево таких стало більше на 111%, в Тячеві - на 54%, Довгому Полі, Мараморош-Сігеті, Мукачеві, - в середньому на 40-50%, в Берегові і Чопі - на 30%. В окремих містах в 1910 р. ситуація виглядала так: в Берегові угорською мовою розмовляло майже 96% населення, а українською - менше 2%, у Мараморош-Сігеті відповідно 82% і 3%, в Ужгороді - 80% і 4%, в Мукачеві - 73% і 8% і т.д. і лише у містах, розташованих на території, заселеній переважно українцями, обидва показники - мовний і релігійний - майже співпадали. Так, наприклад, питома вага греко-католиків і тих, хто розмовляв українською мовою становила: в Буштино відповідно 65% і 63%, в Ясинях - 71% і 70%, в Рахові - 70% і 67%, в Тересві - 68% і 65%, в Перечині 56% і 57% (Таблиці 5,6).

Розглядаючи питання про етнічну структуру міського населення Закарпаття, варто, на нашу думку, навести статистичні дані про розподіл між міськими і сільськими поселеннями представників різних конфесій. Підрахунки показали, що в 1900-1910 рр. лише 10% усіх греко-католиків Закарпаття жили у містах, а 90% - у селах, в той час, коли у римо-католиків ці цифри становили відповідно 32% і 68%, в іудеїв - 29% і 71%, реформатів - 17% і 83%. Найменше українців-городян нараховувалося в Березькому та Угочанському комітатах (Див. таблиці 7,8,9,10). Приблизно таку ж картину ми спостерігаємо, взявши до уваги українську та угорську мови. Щодо румунськомовного населення, то у вказаний, період майже 98% його жило в селах і лише 2% - у містах (Див. таблиці 11,12,13,14,15).

Про етнічний склад міського промислового населення Закарпаття можна судити лише на підставі даних про розмовну мову. Розрахунки показали, що в кінці XIX - на початку XX ст. українці становили в середньому 30% усіх робітників, зайнятих у фабрично-заводській промисловості. Однак на підприємствах хімічної, лісової, деревообробної та промисловості по виробництву будматеріалів, тобто там, де умови праці, були надзвичайно важкими і шкідливими для здоров'я, а оплата праці - низькою, питома вага українських робітників досягала 60-80%. У 1910 р. з 5,9 тис. чол., зайнятих на підприємствах фабрично-заводської промисловості краю (з них 57%

знаходилися у містах), угорці становили 42,9%, українці - 29,1%, німці і євреї - 12,6%, словаки - 8,6%, румуни - 2,8%, поляки - 2,6%, хорвати - 0,5% та інші - 0,9%. Зате на Буштинському лісопилному заводі на українців припадало 85,3%, Перечинському хімзаводі - 62,1%, Перечинській фабриці гнучих меблів - 86,7%, Великобичківському хімзаводі і лісопилному заводі у Сваляві - 45%. У цехах Мукачівської тютюнової фабрики, де через відсутність належної вентиляції повітря постійно було насичене їдкою пилюкою, працювали переважно дівчата української національності. Питома вага українців серед сільськогосподарських робітників становила близько 70%. (12).

При висвітленні питання про національний склад міського населення Закарпаття варто навести дані й про етнічну структуру місцевої інтелігенції. Станом на 1900 рік в краї нараховувалося 4963 представники інтелігенції, що становило близько 7% усього самодіяльного населення Закарпаття. Понад 60% їх зосереджувалося у містах. Із вказаної вище кількості 1770 чол. (36%) працювали в народній освіті, 1648 чол. (33%) - в адміністративному апараті та органах судочинства, 853 чол. (17%) - служителі культури, 541 чол. (12%) - працювали в системі охорони здоров'я і, нарешті, 121 чол. (2%) - становили представники науки, культури і мистецтва. Показово, що із всіх освітан, тобто із 1770 чол. українською мовою розмовляло лише 8%, а угорською - 69%, представники адміністративного апарату і судочинства відповідно 1,2% і 95%, духовенства - 12% і 68%, охорони здоров'я - 11% і 76%. Запам'ятаймо: ні один з представників творчої інтелігенції не розмовляв українською мовою! 93% з них вказали, що вживають угорську мову, а решта - німецьку та румунську мови. А хіба не промовистим є такий факт: із 853 представників духовенства Закарпаття - 447 чол. (52%) були греко-католиками, а 145 чол. (17%) - римо-католиками. Однак лише 104 представники духовенства (12% із загальної кількості) розмовляли по-українськи, а 583 чол. (68%) - по-угорськи. Коментарі, як кажуть, зайві (див. таблицю 16).

Таким чином, міста і містечка Закарпаття відзначалися відносно високою концентрацією в них міських жителів, дані, наведені у статті та узагальнюючих таблицях, дозволяють нам скласти уяву про етнічну структуру населення Закарпаття взагалі і міських поселень зокрема. Ці матеріали свідчать, що національний склад цього регіону був досить строкатим, що зумовлено специфікою розвитку Закарпаття протягом тривалого часу в складі Угорщини, а з 1867 року - Австро-Угорщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломєц И.Г. Социально-экономические отношения и общественное движение в Закарпатье во второй половине XIX столетия - Томск, 1961-1962. - Т. 1-2.

Національний склад населення Закарпаття за релігійною приналежністю та розмовною мовою в 1900-1910 рр.*

Віросповідання та розмовна мова	1900		1910	
	чол.	%	чол.	%
Греко-католики	460431	61.0	518349	61.1
Римо-католики	82726	11.0	91929	10.8
Юдеї	112400	14.9	128791	15.2
Реформати	97138	12.9	104846	12.4
Кальвіністи	1760	0.2	2158	0.3
Православні	202	0.0	1924	0.2
Інші віросповідання	112	0.0	163	0.0
Всього	754769	100	848160	100
Українська	327392	43.4	356533	42.0
Угорська	217609	28.8	262555	31.0
Німецька	78692	10.4	93289	11.0
Словацька	44928	5.9	38027	4.5
Румунська	84519	11.2	94608	11.2
Сербська	8	0.0	27	0.0
Хорватська	294	0.1	181	0.0
Інші мови	1827	0.2	2940	0.3
Всього	754769	100	848160	100

*Розраховано за: 13

2. Копчак В.П., Копчак С.И. Населення Закарпаття за 100 лет. 1870-1970.- Львов, 1977.
3. Неточас В. І. Територія, населення, міста Закарпаття в кінці XIX - на початку XX ст. // Доповіді та повідомлення УжДУ. Серія історична.- №4. - Ужгород, 1960.
4. Сова П.П. Прошлое Ужгорода. - Ужгород, 1937.
5. Ткаченко Л.О. Динаміка етнічного складу населення Закарпаття (за матеріалами переписів населення). // НТЕ. - 1974. - №1.
6. Шудьга І.Г. Соціально-економічні відносини і класова боротьба на Закарпатті в кінці XVIII - першій половині XIX ст. - Львів, 1965.
7. Мазурок О.С. Города западноукраинских земель эпохи империализма (Социально-экономический аспект). - Львов, 1990.
8. Мазурок Олег. Німецькомовне населення в демографічних процесах Закарпаття доби капіталізму // Німці на Закарпатті - CARPATIKA - KARPATIKA. - Вип. 4. - Ужгород, 1995.
9. Magyar statisztikai közlemenyek. Uj sorosat 1-52. Kötet. A Magyar kir. Központi statisztikai hivatal.- Budapest, 1892 - 1914. (Далі MSK).
10. Ungarisches Statistisches Jahrbuch. Neue Folge. Amtliche Übersetzung aus dem ungarischen Originale. - 1-26. Band. - Budapest, 1894-1925.
11. Мазурок О.С. Города западноукраинских земель эпохи империализма. - С. 98-99.
12. Мазурок О.С. Про соціальну структуру та національний склад промислового населення міст на західноукраїнських землях в епоху імперіалізму. // УІЖ. - 1988. - №10. - С. 103.
13. MSK. - T.I. - С. 210-330; T. 42 - С. 208-332.
14. Там же.
15. Там же.
16. Там же.
17. Там же.
18. Там же.
19. Там же.
20. Там же.
21. Там же.
22. Там же.
23. Там же.
24. Там же.
25. Там же.
26. Там же.
27. Там же. - Т. 42. - С. 22-33.

Таблиця 2

Релігійна структура населення Закарпаття по комітатах в 1900-1910 рр.
(в абсолютних цифрах).*

Комітати	Марамороський		Березький		Ужанський		Угочанський	
	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)
Греко-католики	220817	254215	103261	117435	83936	89149	52417	57550
Римо-католики	23430	26204	19128	23003	32904	34549	7264	8173
Юдеї	56006	65694	29052	33660	16776	17587	10566	11850
Реформати	8918	9646	56289	61106	19003	20092	12928	14002
Кальвіністи	310	464	780	992	562	582	108	120
Православні	88	1437	44	349	56	90	14	48
Інші конфесії	29	45	35	66	29	40	19	12
Всього	309598	357705	208589	236611	153266	162089	83316	91755

Продовження таблиці 2

(у%)

Комітати	Марамороський		Березький		Ужанський		Угочанський	
	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)
Греко-католики	71.3	71.1	49.5	49.6	54.8	55.0	62.9	62.7
Римо-католики	7.6	7.3	9.2	9.7	21.5	21.3	8.7	8.9
Юдеї	18.1	18.4	13.9	14.3	10.9	10.3	12.7	12.9
Реформати	2.9	2.7	27.0	25.8	12.4	12.4	15.6	15.3
Кальвіністи	0.1	0.1	0.4	0.4	0.4	0.4	0.1	0.1
Православні	0.0	0.4	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1
Інші конфесії	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100

*Розраховано за: 14

Таблиця 3

Структура населення Закарпаття за розмовною мовою по комітатах
в 1900-1910 рр. (в абсолютних цифрах).*

Комітати	Марамороський		Березький		Ужанський		Угочанський	
	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)	1900 р. (чол.)	1910 р. (чол.)
Українська	143621	159489	95308	100918	55742	61711	32721	34415
Угорська	42403	52964	93198	113090	46306	53824	35702	42677
Німецька	47449	59552	18639	20722	7099	8383	5505	4632
Словацька	545	503	991	1123	42876	35364	16	37
Румунська	74978	84510	72	215	199	133	9270	9750
Сербська	4	6	-	12	3	8	1	1
Хорватська	79	41	20	54	492	82	3	4
Інші мови	519	640	361	477	849	1584	98	239
Всього	309598	357705	208589	236611	153266	162089	83316	91755

Продовження таблиці 3

(у%)

Комітати	Марамороський		Березький		Ужанський		Угочанський	
	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)	1900 р. (%)	1910 р. (%)
Українська	46.4	44.6	45.7	42.6	36.4	38.1	39.3	37.5
Угорська	13.7	14.8	44.7	47.8	30.2	33.2	42.9	46.5
Німецька	15.3	16.7	8.9	8.8	4.6	5.2	6.6	5.1
Словацька	0.2	0.1	0.5	0.5	28.0	22.4	0.1	0.0
Румунська	24.2	23.6	0.0	0.1	0.1	0.1	11.1	10.6
Сербська	0.0	0.0	-	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Хорватська	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Інші мови	0.2	0.2	0.2	0.2	0.6	1.0	0.1	0.3
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100

*Розраховано за: 15

Таблиця 4

Національний склад міського населення Закарпаття
за релігійною приналежністю та розмовною мовою в 1900-1910 рр.*

Віросповідання та розмовна мова	1900		1910	
	чол.	%	чол.	%
Греко-католики	47088	38,9	55075	38,0
Римо-католики	25425	21,0	30175	20,8
Юдеї	31046	25,7	38935	26,9
Реформати	16246	13,5	19236	13,3
Кальвіністи	681	0,6	932	0,7
Православні	58	0,0	327	0,3
Інші віросповідання	359	0,3	64	0,0
Всього	120903	100	144774	100
Українська	31392	26,0	33737	23,3
Угорська	69276	57,3	90.548	62,5
Німецька	14933	12,4	15154	10,5
Словацька	2389	2,0	2218	1,6
Румунська	1995	1,6	2999	1,6
Сербська	3	0,0	10	0,0
Хорватська	24	0,0	71	0,0
Інші мови	891	0,7	737	0,5
Всього	120903	100	144774	100

*Розраховано за: 16

Релігійна структура населення міст і містечок Закарпаття в 1910р.*

Міста	Віросповідання							Разом
	греко-католики (чол.)	римо-католики (чол.)	юдеї (чол.)	реформати (чол.)	кальвіністи (чол.)	православні (чол.)	інші конфесії (чол.)	
Берегове	1826	2724	3909	4344	118	10	2	12933
Буштина	1333	97	579	47	-	-	-	2056
В. Березний	1203	509	975	104	17	14	-	2822
В. Бачків	3374	1266	163	132	16	2	2	5955
Виноградове	3111	1096	2237	1124	28	11	4	7811
Вишково	1373	567	391	2505	3	-	-	4839
Довге Поле	785	420	336	1043	3	1	-	2588
Королево	1630	711	424	385	17	-	-	3167
Мараморощ-Сігет	5850	4901	7981	2274	207	128	22	21370
Мукачеве	4081	3520	7675	1771	190	21	17	17275
Перечин	1407	780	214	104	28	1	-	2534
Рахів	4616	1078	807	63	8	4	1	6577
Саліша	1790	870	996	109	35	2	-	3802
Солотвино	970	1318	-	31	10	1	-	2330
Середис	842	508	482	35	-	-	-	1867
Тересава	1103	105	358	47	1	-	-	1614
Тачево	2110	766	847	2079	4	77	-	5910
Ужгород	4473	5481	5305	1368	240	44	8	16919
Хуст	5902	1405	2371	591	17	6	-	10292
Чоп	192	768	338	1004	12	3	1	2318
Ясіня	6904	1285	1520	76	8	2	-	9795
Всього	55075	30175	38935	19236	962	327	64	144774

* Розраховано за: 17

Таблиця 6

Національний склад населення міст і містечок Закарпаття за розмовною мовою в 1910р.*

Міста	Вживали мову								Разом
	українську	угорську	німецьку	слов'янську	румунську	хорватську	сербську	інші мови	
	(чол.)	(чол.)	(чол.)	(чол.)	(чол.)	(чол.)	(чол.)	(чол.)	
Берегове	221	12432	140	55	10	5	1	69	12933
Буштіно	1293	296	465	-	2	-	-	-	2056
В.Березний	1120	426	930	300	9	1	-	36	2822
В.Бичків	3078	1646	1177	2	35	-	-	17	5955
Виноградове	1266	5943	540	10	20	2	-	30	7811
Вишково	831	3871	126	1	10	-	-	-	4839
Доле Пале	241	2230	70	-	47	-	-	-	2588
Королево	932	2224	11	-	-	-	-	-	3167
Мараморощ-Сігет	532	17542	1257	6	2001	7	-	25	21370
Мукачеве	1394	12686	3078	42	18	4	1	52	17275
Перечин	1447	605	179	236	3	18	-	46	2534
Рахів	4432	1177	917	2	33	2	-	14	6577
Сваліва	1698	735	1115	195	1	16	-	42	3802
Солотвино	3	2312	2	-	10	1	-	2	2330
Середице	642	881	193	134	-	-	-	17	1867
Терефва	1053	210	339	1	10	-	-	1	1614
Тячево	855	4482	434	1	43	1	-	94	5910
Ужгород	641	13590	1151	1219	23	10	7	278	16919
Хуст	5230	3505	1535	1	13	3	-	5	10292
Чоп	4	2294	11	5	2	-	-	2	2318
Ясиня	6824	1461	1484	8	9	1	1	7	9795
Всього	33737	90548	15154	2218	2299	71	10	737	144774

* Розраховано за: 18

Таблиця 7

Розподіл греко-католиків Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Ужочанський		чол.	%
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%		
Міста	29584	13.4	6132	5.9	7363	8.8	4009	7.6	47088	10.2
Села	191233	86.6	97129	94.1	76573	91.2	48408	92.4	413343	89.8
Разом	220817	100	103216	100	83936	100	52417	100	460431	100
1910 р.										
Міста	34320	13.5	7697	6.6	8117	9.1	4941	8.6	55075	10.6
Села	219895	86.5	109738	93.4	81032	90.9	52609	91.4	463274	89.4
Разом	254215	100	117435	100	89149	100	57550	100	518349	100

*Розраховано за: 19

Таблиця 8

Розподіл римо-католиків Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Ужочанський		чол.	%
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%		
Міста	11626	49.6	5392	26.2	6929	21.1	1477	20.3	25425	30.7
Села	11804	50.4	13736	73.8	25975	78.9	5787	79.7	57302	69.3
Разом	23430	100	19128	100	32904	100	7264	100	82726	100
1910 р.										
Міста	13208	50.4	7114	30.9	8046	23.3	1807	22.1	30175	32.8
Села	12996	49.6	15889	69.1	26503	76.7	6366	77.9	61754	67.2
Разом	26204	100	23003	100	34549	100	8173	100	91929	100

*Розраховано за: 20

Таблиця 9

Розподіл іудейів Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Угоцький			
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Міста	13346	23.8	9877	34.0	6164	36.7	1659	15.7	31046	27.6
Села	42660	76.2	19175	66.0	10612	63.3	8907	84.3	81354	72.4
Разом	56006	100	29052	100	16776	100	10566	100	112400	100
1910 р.										
Міста	16380	24.9	12580	37.4	7314	41.6	2661	22.5	38935	30.2
Села	49314	75.1	21080	62.6	10273	58.4	9189	77.5	89856	69.8
Разом	65694	100	33660	100	17587	100	11850	100	128791	100

*Розраховано за: 21

Таблиця 10

Розподіл реформатів Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Угоцький			
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Міста	8210	92.0	4813	8.6	2139	11.3	1084	8.4	16246	16.7
Села	708	8.0	51476	91.4	16864	88.7	11844	91.6	80.892	83.3
Разом	8918	100	56289	100	19003	100	12928	100	97138	100
1910 р.										
Міста	8888	92.1	6224	10.2	2615	13.0	1509	10.8	19236	18.4
Села	758	7.9	54882	89.8	17477	87.0	12493	89.2	85610	81.6
Разом	9646	100	61106	100	20092	100	14002	100	104846	100

*Розраховано за: 22

Таблиця 11

Розподіл українсько (руси́нсько)-мовного населення Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Угоцький			
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Міста	21925	15.3	3173	3.3	3726	6.7	2568	7.8	31392	9.6
Села	121696	84.7	92135	96.7	52016	93.3	30153	92.2	296000	90.4
Разом	143621	100	95308	100	55742	100	32721	100	327392	100
1910 р.										
Міста	24372	15.3	3313	3.3	3854	6.2	2198	6.4	33737	9.5
Села	135117	84.7	97605	96.7	57857	93.8	32217	93.6	322796	90.5
Разом	159489	100	100918	100	61711	100	34415	100	356533	100

*Розраховано за: 23

Таблиця 12

Розподіл угорськомовного населення Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Угоцький			
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Міста	30933	73.0	18861	20.2	14392	31.1	5090	14.3	69276	31.8
Села	11470	27.0	74337	79.8	31914	68.9	30612	85.7	148333	68.2
Разом	42403	100	93198	100	46306	100	35702	100	217609	100
1910 р.										
Міста	38732	73.1	25853	22.9	17796	33.1	8167	19.1	90548	34.5
Села	14232	26.9	87237	77.1	36028	66.9	34510	80.9	172007	65.5
Разом	52964	100	113090	100	53824	100	42677	100	262555	100

*Розраховано за: 24

Таблиця 13

Розподіл румунськомовного населення Закарпаття між міськими і сільськими поселеннями в 1900-1910 рр.*

1900 р.										
Територія	Комітати								Закарпаття	
	Марамороський		Березький		Ужанський		Уточанський			
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Міста	1925	2.6	44	61.1	16	8.0	10	0.1	1995	2.4
Села	73053	97.4	28	38.9	183	92.0	9260	99.9	82524	97.6
Разом	74978	100	72	100	199	100	9270	100	84519	100
1910 р.										
Міста	2213	2.6	29	13.5	37	27.8	20	0.2	2299	2.4
Села	82297	97.4	186	86.5	96	72.2	9730	99.8	92309	97.6
Разом	84510	100	215	100	133	100	9750	100	94608	100

*Розраховано за: 25

Таблиця 14

Приріст міських і сільських жителів Закарпаття в 1900-1910 рр.
У % (вказані основні конфесії)

Комітати	Греко-католики		Римо-католики		Юдеї		Реформати	
	Міста	Села	Міста	Села	Міста	Села	Міста	Села
Марамороський	16.0	15.0	13.6	10.1	22.7	15.6	8.3	7.1
Березький	25.2	13.0	31.9	15.7	27.4	9.9	23.3	6.6
Ужанський	10.2	10.6	16.1	2.0	18.7	-3.2	22.3	3.6
Уточанський	23.2	8.7	22.3	10.0	60.4	3.2	39.2	5.5
Все Закарпаття	17.0	12.1	18.7	7.8	25.4	10.5	18.4	5.8

*Розраховано за: 26

Таблиця 15

Динаміка приросту міського і сільського населення Закарпаття в 1900-1910 рр. (%) (Взято основні мовні групи населення)

Комітати	Українці		Угорці		Німці		Румуни	
	Міста	Села	Міста	Села	Міста	Села	Міста	Села
Марамороський	11.2	11.0	25.2	24.0	-3.2	31.4	15.0	12.7
Березький	4.4	5.9	37.1	17.4	5.8	12.7	-34.1	564.3
Ужанський	3.4	11.2	23.7	12.9	14.0	19.9	131.3	-47.5
Уточанський	-14.4	6.8	60.5	12.7	-9.5	-16.6	100.0	5.1
Все Закарпаття	7.4	9.1	30.7	16.0	1.5	22.5	15.2	11.9

*Розраховано за: 26

Таблиця 16

Національний склад представників інтелігенції та адміністративного апарату Закарпаття за релігійною приналежністю та розмовною мовою в 1900р. (в абсолютних цифрах)

Віросповідання та розмовна мова	Адміністрація, законодавство (чол.)	Духовенство (чол.)	Освіта (чол.)	Охорона здоров'я (чол.)	Наука, література, мистецтво (чол.)
Греко-католики	304	447	580	147	11
Римо-католики	636	145	425	173	49
Юдеї	170	125	493	159	25
Реформати	503	133	241	78	30
Кальвіністи	30	1	26	14	4
Православні	2	1	2	-	2
Інші	-	-	-	-	-
віросповідання	3	1	3	-	-
Всього	1648	853	1770	571	121
Українська	19	104	140	76	-
Угорська	1564	583	1228	433	112
Німецька	23	83	321	31	6
Словацька	1	2	11	17	-
Румунська	39	80	58	12	1
Сербська	-	-	-	-	1
Хорватська	-	-	-	-	-
Інші мови	2	1	11	2	1
Всього	1648	853	1770	571	121

Національний склад представників інтелігенції та адміністративного апарату Закарпаття за релігійною приналежністю та розмовною мовою в 1900р. (у %)

Віросповідання та розмовна мова	Адміністрація, законодавство (%)	Духовенство (%)	Освіта (%)	Охорона здоров'я (%)	Наука, література, мистецтво (%)
Греко-католики	18.4	52.4	32.8	25.7	9.0
Римо-католики	38.6	17.0	24.0	30.3	40.5
Юдеї	10.3	14.7	27.9	27.8	20.7
Реформати	30.6	15.6	13.6	13.7	24.8
Кальвіністи	1.8	0.1	1.5	2.5	3.3
Православні	0.1	0.1	0.1	-	1.7
Інші віросповідання	0.2	0.1	0.1	-	-
Всього	100	100	100	100	100
Українська	1.2	12.2	7.9	13.3	-
Угорська	94.9	68.3	69.4	75.8	92.6
Німецька	1.4	9.7	18.1	5.4	5.0
Словацька	0.0	0.2	0.6	3.0	-
Румунська	2.4	9.4	3.3	2.1	0.8
Сербська	-	-	0.1	-	0.8
Хорватська	-	-	-	-	-
Інші мови	0.1	0.2	0.6	0.4	0.8
Всього	100	100	100	100	100

*Розраховано за: 27